

Qaraköpəktəpə və ya Taxtı-Tavus Azərbaycanın Füzuli rayonu ərazisində, Köndələnçayın sağ sahilində yerləşən arxeoloji abidə-yaşayış yeridir. Bu məkan konusvari təpə formasındadır. Onun üzərindən toplanan yerüstü materiallar Eneolit dövründən başlayaraq orta əsrlərə qədər uzun bir mərhələni əhatə edir. Yaşayış yerində 1967-ci ildən başlayaraq tədqiqat aparılmışdır.

Tarixçi Abbasqulu ağa Bakıxanovun “Gülüstani-İrəm” əsərində də bu abidə Qaraköpəktəpə və Taxtı-Tavus adları ilə qeyd olunub. XIX əsr tarixçisi Mirzə Adıgözəl bəyin “Qarabağnamə” əsərində Qaraköpəktəpənin adı bir neçə dəfə çəkilir və elmi məlumatlar verilir. Daha sonra burada araşdırmanı alman mənşəli həvəskar arxeoloq E.A.Resler və Moskva İmperator Arxeoloji Cəmiyyətinin üzvü A.A.İvanovski aparıblar. Tədqiqat nəticəsində rus arxeoloqu abidənin ölçüsünü dəqiq müəyyən edib. Amma onların tədqiqatları sistemli olmayıb. Qaraköpəktəpə uzun zaman arxeoloji abidə kimi diqqətdən kənar qalıb. Bundan başqa, hər iki tədqiqatçı təpəni səhv olaraq kurqan-qəbir abidəsi hesab edib. Məhz bu səbəbdən uzun müddət

Qaraköpəktəpə

Qaraköpəktəpə elmi ədəbiyyatda kurqan kimi qeyd olunub.

1964-cü ildə arxeoloq Qüdrət İsmayılzadənin rəhbərliyi altında abidə ətrafında elmi tədqiqatlar başlayıb. Bu araşdırma 1980-ci illərin sonunadək davam etdirilib. Əldə edilən qənaətlər bu yer haqqında əvvəlki təsəvvürləri tam şəkildə dəyişib. Arxeoloji tədqiqatlar abidənin e.ə. V minillikdən b.e.-nin XVIII əsrinə kimi yaşayış yeri olduğunu müəyyən edib. Burada aşkar edilən ən qədim saman qatışıqlı gil qabların Eneolit dövrünə (e.ə. IV-II minilliklər) aid olduğu təsdiqlənib.

Tədqiqatçıların fikrincə, tapıntıların bir hissəsi Kür-Araz mədəniyyəti dövrünü əks etdirir. Bundan başqa, təpənin üst qatlarında son tunc, erkən dəmir və antik dövrlərə aid mədəniyyət nümunələri tapılıb.

Qazıntılar zamanı ilk Tunc dövrünə aid 7 m qalınlığında mədəni təbəqənin olduğu müəyyənləşdirilmişdir. Ən qədim məmulatlar Eneolit dövrünə (e.ə. IV-II minilliklər) aid edilir (saman qatışıqlı gil qablar). Tapıntıların bir hissəsi Kür-Araz mədəniyyəti dövrünə gedib çıxır. Qaraköpəktəpənin üst qatlarında Son Tunc, Erkən Dəmir və Antik dövrlərə aid mədəniyyət nümunələ-

ri əldə edilib. Azərbaycanda Antik dövrün yaşayış yeri ilk dəfə Qaraköpəktəpədə aşkar olunub.

Orta Tunc dövrünün mədəni təbəqəsinin qalınlığı 2,5 m-ə çatır. Bu yaşayış yeri müdafiə divarı ilə əhatə olunmuşdur. Yaşayış yerinin sakinləri oturaq həyat tərzini keçirir, əkinçilik və maldarlıqla məşğul olurlar, ətrafın otlaq sahələrindən istifadə edirdilər. Yaşayış yerində dulmuşluq, toxuculuq və başqa sənət sahələri inkişaf etmişdi.

İlk Tunc dövrünə aid təbəqənin alt qatlarında dairəvi formalı iki bina qalıqları tapılmışdır. Bu təbəqədə ocaq qurğularının qalıqları, gil qab parçaları, daş və sümük alətlər vardı. Gil qabların bir qismi yapma və spiralvari qazma ornamentlə naxışlanmışdır. Ornamentlərin bir qrupu dairəvi düyməciklər və batıqlardan ibarətdir. Belə naxışlar I Kültəpə, II Kültəpə, Göytəpə və digər abidələrdən bəllidir.

İkinci qazıntı sahəsində böyük çay daşlarından, həmçinin yonulmamış əhəngdaşı parçalarından tikilərək, gil məhlulu ilə bərkidilmiş divar qalıqları ortaya çıxarılmış və onların dördkünc formalı yaşayış binasına aid olduğu müəyyənləşdirilmişdir.

Qaraköpəktəpənin üst qatlarında, birinci qazıntı sahəsində böyük, çoxotaqlı evin qalıqları aşkar edilmişdir. Bütün otaqlar dördkünc formalı olub, bir-birindən qalın divarla ayrılmışdır.